



FRI ÅRSBERETNING 2018



Foreningen af
Rådgivende Ingeniører
FRI

FORMANDENS BERETNING

STRUKTURELLE BRANCHE- ÆNDRINGER STILLER NYE KRAV TIL FRI

2018 var et år med tydelige forandringer i strukturen for vores branche: En langt tættere integration af arkitekt- og rådgivende ingeniørvirksomheder, en langt tydeligere nordisk dimension af det danske marked for rådgiver- og ingeniørvirksomheder og en række nye virksomheder, som ser ud til at vokse sig stærke. Samtidig var 2018 et år, hvor vi så en fastholdelse af, at branchen består af grundlæggende veldrevne virksomheder, både blandt større og mindre FRI-virksomheder, trods skift i markedet, mangel på arbejdskraft, ny teknologi og skærpet konkurrence. 2018 var også mit første år som formand for FRI.

I FORANDRINGENS TEGN

Når vores branchestruktur forandres, når reglerne og rammerne forandres, og når kunderne stiller nye krav, så forandrer vi, som virksomheder, kravene til vores brancheorganisation, kravene til FRI. FRI skal skabe værdi for alle medlemsvirksomheder – det er kernen i FRI's Strategi 2021. Når vi i 2018 iværksatte Strategi 2021, satte vi samtidig tre klare mål for FRI: FRI skal være rådgiver- og ingeniørvirksomhedernes platform for identitet og stolthed, platform for indflydelse og platform for service.

UVILDIG RÅDGIVNING OG BRANCHENS IDENTITET

Der ligger en robusthed i, at FRI er branchens platform for identitet og stolthed. Vores branche er en videnbank. Det er både en mulighed og et ansvar, hvor vi med vores indsigt skaber de bedste løsninger for samfundet, samtidig med at vi understøtter god forretning for vores

medlemmer. Her er den uvildige rådgivning central. Den er fælles, uanset hvilken virksomhed i branchen man arbejder i, og uanset hvilken sektor man arbejder med. Der er mange gode historier og meget brancheidentitet, når vi fortæller om rådgiver- og ingeniørvirksomhedernes værdiskabelse og projekter. Et eksempel er, når vi fejrer branchens unge talenter ved for tiende gang i 2018 at kåre Årets unge FRI Rådgiver. Det styrker identiteten og kendskabet til branchen.

FRI'S INDFLYDELSE HAR EFFEKT PÅ RAMMEVILKÅRENE

Den mere direkte værdiskabelse, som følger af virksomhedernes udfordringer og forandringerne i branchen, er, når FRI fungerer som platform for indflydelse. 2018 var et år, hvor jeg for alvor fulgte dette på tæt hold, og jeg kan heldigvis konstatere, at FRI gør en positiv forskel i vores hverdag ved at påvirke rammebetingelserne, uanset om man kommer fra en større eller mindre rådgivervirksomhed. Et udvalg af de centrale eksempler i 2018 er: etableringen af en Teknologipagt og indflydelse på regeringens naturvidenskabsstrategi (begge handler om flere og bedre medarbejdere i fremtiden), det nye ABR 18, Energiforliget og den langsigtede energipolitik, energimærkningsordningen, udbuds- og konkurrencevilkårene i forbindelse med en revision af udbudsloven, BR18, etableringen af en bæredygtighedsklasse for byggeri, en kommende langsigtet investeringsplan for infrastruktur og kravene til arbejdsmiljø i byggeriet. Der har været mange dagsordner, hvor FRI's input har været efterspurgt og gjort en forskel. Jeg kan også se, at FRI's indflydelse ofte skabes i samarbejde med andre, ikke mindst med DI, som er endnu en kanal for indflydelse for FRI. Samarbejdet med DI skaber resultater.

ET BIDRAG TIL SAMFUNDETS VIDENBANK

Vi har i 2018 samtidig fastholdt bundtrækket for vores indflydelse gennem fagligt solide, men letlæste analyser af centrale temaer for Danmark. Vi gjorde det med rapporten "Byggeriet 2035 – en foresight-analyse" i marts og igen med rapporten "Fremtidens Mobilitet – fire scenarier for 2035" i oktober. Begge rapporter har styrket FRI's position og indflydelse i forhold til byggepolitikken og i forhold til infrastruktur- og mobilitetspolitikken i Danmark. De understøtter samtidig billedet af FRI og af branchens virksomheder som det, vi er: Samfundets videnbank.

FORTSAT UDVIKLING AF FRI-SERVICES

Et andet element af den direkte værdiskabelse, som vi har arbejdet med at styrke i FRI gennem 2018, er de services, som er tilgængelige for medlemsvirksomhederne. Her har vi ikke mindst fokus på branchens mindre og mellem-

Bestyrelsens sammensætning efter generalforsamling 2018

Formand

Ib Enevoldsen, Rambøll Danmark A/S

1. næstformand

Søren Adamsen, COWI A/S

2. næstformand

Alex Fraenkel, MOE A/S

Lars Bentzen, NTU International A/S

Lars Bendix Christensen, Wissenberg A/S

Christian Leif Hansen, Sedgwick Leif Hansen A/S

Tom Heron, NIRAS A/S

Mads Jensen Møller, Archiland A/S

Jacob P. Larsen, Orbicon A/S

Dariusz Rezai, Sweco Danmark A/S

Lotte Stokvad, Stokvad A/S

store virksomheder og deres udfordringer og behov. Et par eksempler er håndtering af Persondataforordningen i en rådgiver- og ingeniørvirksomhed, kurser om ABR 18 og AB 18, den nye Ydelsesbeskrivelse for Byggeri og Landskab 2018 og tilhørende kurser, etablering af CEO Sounding boards, udvikling af FRI's lønstatistik samt styrkelse af FRI som netværk for branchens medarbejdere og virksomheder. Hertil kommer den konstante tilpasning af alle FRI's øvrige services til de behov, vi har som virksomheder, fx omkring udbuds- og kontraktjura. Det gælder også udviklingen af FRI som en indgang til DI's medlemsservices, fx personalejura.

I 2019 er det min ambition, at FRI i forhold til identitet, i forhold til indflydelse og i forhold til service kommer til at fremstå stærk og endnu mere tydelig på den brede dagsorden, der handler om bæredygtighed.

TAK FOR STOR INDSATS I 2018

FRI har leveret mange gode resultater i 2018. Og vi startede endda året med at reducere kontingentsatserne til de laveste nogensinde. De gode resultater er skabt, fordi FRI's bestyrelse tager ansvar og engagerer sig aktivt i arbejdet, fordi der lægges meget tid og mange ressourcer fra medlemsvirksomhederne, og fordi vi har et sekretariat, der effektivt og professionelt formår at samle alle trådene og sikre, at FRI kan være branchens platform for identitet og stolthed, platform for indflydelse og platform for service. Tak til jer alle for samarbejdet i 2018.

Ib Enevoldsen, formand for FRI

ØKONOMI OG KONJUNKTUR

Global vækst sikrer fremgang hos rådgivende ingeniørvirksomheder

De danske rådgivende ingeniørvirksomheder oplever stagnerende omsætning nationalt, men vokster globalt. Samtidig fastholdes for femte år i træk en overskudsgrad på over 6 % med 6,7 % (EBIT) i 2017. Den samlede danske omsætning for FRI's 279 medlemsvirksomheder steg med 0,6 % til 13,3 mia. kr. i 2017, og det forventes, at omsætningen for 2018 lander på godt 13,5 mia. kr. FRI-virksomhederne beskæftigede pr. 1. januar 2018 12.872 personer i Danmark. I 2019 anslås antallet af beskæftigede at være øget til 13.150.

Mens udviklingen er stagneret på det danske marked, opleves der høje vækstrater på de internationale markeder. Eksport udgjorde 2,6 mia. kr. i 2017, hvilket er en stigning på 9,5 %, mens omsætningen i udenlandske datterselskaber steg med 2,6 % til 12,0 mia. kr i 2017. Antallet af ansatte i udlandet steg fra 13.503 i 2017 til 14.805 i 2018. Udviklingen skyldes bl.a. opkøb i Norden, UK og USA samt etablering af datterselskaber i Østeuropa, Mellemøsten, Asien og Nordamerika.

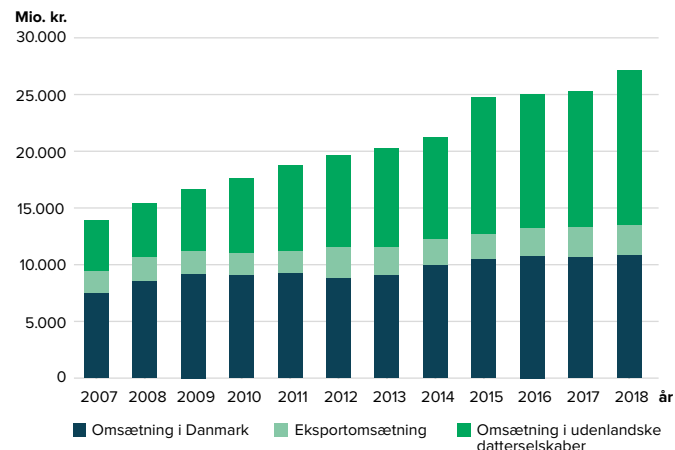
Brancheudvikling – styrkelse af arkitektkompetencer

I de seneste år har de rådgivende ingeniørvirksomheder styrket deres arkitektkompetencer, bl.a. gennem opkøb af arkitektvirksomheder for at opnå integrerede rådgiverydelser. Af nylige eksempler på større opkøb kan nævnes, at ÅF-koncernen har opkøbt Gottlieb Paludan Architects, Sweco har opkøbt Årstedernes Arkitekter, mens COWI senest har opkøbt Arkitema Architects. Forventningen blandt de rådgivende ingeniørvirksomheder er, at opkøbstrenden fortsætter, hvorfor flere opkøb af arkitektvirksomheder forventes, parallelt med at flere arkitekter forventes ansat i FRI-virksomheder.

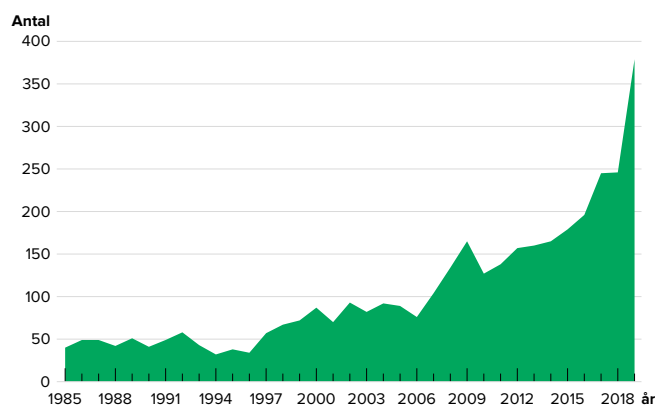
Danske virksomheder i europæisk kontekst

De største rådgivende ingeniørvirksomheder, som udgør en voksende andel af den rådgivende ingeniørbranche i Danmark, er meget store ud fra europæisk målestok. De tre største danskejede rådgiverkoncerner er placeret på en hhv. 12., 23. og 53. plads for største tekniske rådgiverfirmaer i Europa. Derudover har en række af de største europæiske rådgivere, særligt de nordiske, store datterselskaber i Danmark. Otte af de ti største virksomheder i Norden er etableret på det danske marked.

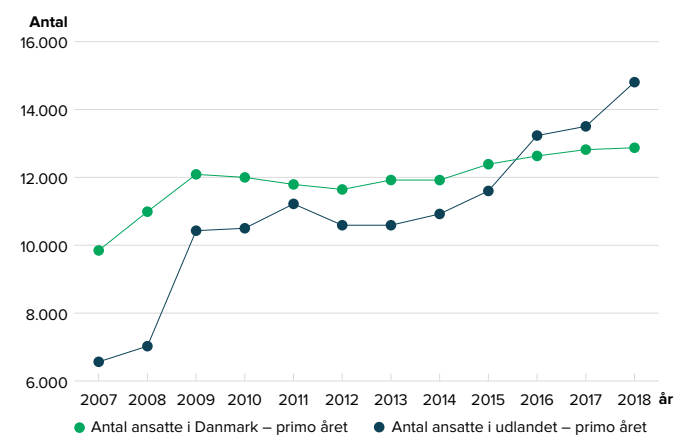
Omsætning



Arkitekter i rådgivende ingeniørvirksomheder



Medarbejdere i Danmark og internationalt



VIGTIGE BEGIVENHEDER I FRI

FRI har gennem 2018 beskæftiget sig med mange af de udfordringer, som medlemmerne møder i hverdagen. Herunder findes et udpluk af nogle af emnerne. Læs mere og find flere emner i Rapport fra Udvalg (www.frinet.dk/aarsberetning2018).

FREMTIDENS MEDARBEJDERE

I 2018 blev Teknologipagten til virkelighed

Teknologipagten, som FRI har arbejdet for siden 2014, blev i foråret lanceret af regeringen med bred opbakning fra alle partier i Folketinget. Pagten skal styrke interessen og forståelsen for videnskab, teknologi, ingeniørkunst og matematik (STEM). Dermed vil den bl.a. bidrage til at lette rekrutteringsudfordringen i FRI's medlemsvirksomheder på længere sigt. Et af pagtens mål er konkret, at 20 % flere uddanner sig inden for STEM-fagene om 10 år, end det forventes i dag. FRI er partner i pagten og bidrager til, at målene lykkes.

FRIYoung Professionals sår kimen til fremtidens rådgivende ingeniører

FRI|YP, et netværk af yngre rådgivere i branchen, har øget sin indsats for at tiltrække flere unge til branchen ved at afholde inspirationsmøder på DTU og SDU. FRI|YP har desuden påbegyndt et samarbejde med Dansk Arbejdsgiverforening (DA) og Danske Gymnasier, hvor der udarbejdes et ingeniørfagligt undervisningsforløb til gymnasieklasser. I udvalget er der løbende fokus på, at endnu flere unge bliver rådgivende ingeniører.

FRI'S UDGIVELSER I 2018



FRI-publikation: De 17 verdensmål

FRI's publikation "Engineering a better and sustainable world" viser, hvordan FRI's medlemsvirksomheder bidrager til at opfylde samtlige af FN's 17 verdensmål gennem projekter rundt om i verden. Projekterne bidrager på hver sin måde, men samlet har de en enorm betydning for mennesker, samfund og miljø i modtagerlandene. Publikationen anvendes i FRI's dialog med politikere og internationale finansieringsinstitutioner, såsom Verdensbanken og European Investment Bank.

FRI-rapport: Byggeriet 2035 – en foresight analyse

I byggeriet vil internationalisering, flere ældre, stigende urbanisering og krav om effektivitet og produktivitet være tendenser, der fortsætter frem mod 2035 og med samme retning, som vi ser nu. Digitalisering og teknologi, ressourcemangel, klimaforandringer og brugernes forventninger vil også have massiv effekt. Men her kan udviklingen gå i mange forskellige, spændende retninger, som branchen skal forberede sig på. Det er konklusionen af FRI's rapport "Byggeriet 2035 – en foresight analyse".

FRI-rapport: Fremtidens mobilitet – fire scenarier for 2035

På branchetopmødet i Aarhus lancerede FRI scenarierapporten "Fremtidens mobilitet – fire scenarier for 2035". Rapporten tegner fire mulige scenarier for, hvordan Danmark imødekommer den stigende trafikale trængsel i lyset af en række megatrends, såsom urbanisering, klimaforandringer og ressourceknaphed, teknologi samt digitalisering. Rapporten medvirker til, sammen med FRI's anbefalinger, at styrke FRI's politiske gennemslagskraft på infrastrukturområdet.



POLITISK INTERESSEVARETAGELSE

FRI's anbefalinger til mobilitet

I kølvandet på FRI's mobilitetsrapport har FRI udarbejdet tre politiske anbefalinger til fremtidens mobilitet. Danmark skal: 1) udarbejde en langsigtet og bæredygtig mobilitetsplan, 2) sikre rettidige og tilstrækkelige investeringer i infrastruktur samt 3) have mere agil regulering, så nye teknologier inkorporeres bedst muligt. FRI vil løbende udbrede anbefalingerne for politikere og øvrige interessenter.

FRI's input til ny energiaftale baseret på faglig viden

I foråret vedtog Folketinget en ny energiaftale med støtte fra alle politiske partier. Forud havde FRI udarbejdet en række anbefalinger til den nye energiaftale og sendt disse til alle partiers politiske forhandlere, uanset partifarve. FRI's anbefalinger har vægt, fordi de er baseret på faglig viden og indsigt i energibranchen bredt forstået – og ikke på et politisk ståsted. Mange af FRI's overordnede anbefalinger kan genkendes i aftalen og forhåbentlig også på et detaljeret niveau i implementering af aftalen.

Politiske møder om takstfinansiering af klimatilpasningsprojekter

Igen i år har FRI arbejdet for at finde politiske løsninger på udfordringer med takstfinansiering af grønne klimatilpasningsprojekter og udbuds- og tildelingsbetingelser for statslige og kommunale udbud af vandløbs- og naturgenopretningsprojekter. Trods gode drøftelser med bl.a. MF'ere, embedsværk og andre organisationer, er det ikke lykkedes at løse problemerne.

Bedre omdømme i energimærkning af bygninger

FRI er blevet hørt i det arbejde, som energi-, forsynings- og klimaministeren igangsatte i 2018 for at forbedre det kritiserede energimærke. Det er FRI's rolle at sikre bedst

mulige vilkår for FRI-virksomheder inden for feltet. Det gælder både, når mærket i øget omfang anvendes som værktøj til grøn omstilling i reguleringen og ikke mindst for at hindre, at mærkets dårlige omdømme smitter af på rådgivende ingeniørvirksomheder.

FRI-rapport om forsyning giver taletid til FRI

I 2017 lancerede FRI rapporten "Fremtidens Forsyning 2035 – fire mulige scenarier". Rapporten og FRI's anbefaling til Danmarks vision for forsyningssektoren har givet FRI taletid på en række konferencer og seminarer. FRI har holdt møder med organisationer for at skabe alliancer og med myndigheder, som i foråret arbejdede med oplæg til regeringens energiaftale, hvor forsyning blev berørt som et centralt element. Vi har brugt rapporten som indgang til møder med politiske ordførere for at sikre FRI indflydelse på rammebetingelserne.

Nyt bygningsreglement skal have klare regler

I 2018 trådte BR18 i kraft med væsentlige ændringer, som har konsekvenser for rådgivende ingeniører. FRI har arbejdet intensivt på, at den nye struktur bliver gennemskuelig, og at forventningerne til os bliver klare. Det er vigtigt, at FRI's medlemmer kan vide sig sikre på, at de overholder BR. I forhold til implementering mangler der stadig vejledninger, ikke mindst på brandområdet. Der mangler også en ensartethed for, hvordan kravene skal opfyldes på tværs af kommuner. Et arbejde, som FRI løbende deltager i.

Certificeringsordning for brand og konstruktion

Brand og konstruktion er de mest risikobetonede emner i BR. Med det nye BR18 er der indført en ordning, hvor kommunerne ikke længere udfører teknisk byggesagsbehandling. I stedet er der for brand og konstruktion indført certificerede rådgivere, der kan sikre, at bygningerne lever op til kravene. FRI har i tæt dialog med Trafik-, bygge- og boligstyrelsen arbejdet på at stille relevante og væsentlige krav til certificeringsordningen, så alle

certificerede er kvalificerede, men på den anden side uden at det fører til unødigt høje omkostninger for at blive certificeret. Specielt har FRI arbejdet på at sikre, at mindre virksomheders adgang ikke hindres.

Bæredygtighed ind i Bygningsreglementet

Visse bygherrer er begyndt at tænke bæredygtigt, men FRI mener, at der er behov for regulering, hvis byggeriet for alvor skal blive bæredygtigt, og Danmark skal opfylde kravene i Paris-aftalen. FRI har i 2018 arbejdet intenst med at få krav til bæredygtighed ind i BR18 i form af grundlaget for en ny frivillig bæredygtighedsklasse. Yderligere arbejder FRI på EU-plan for at opnå en fælles terminologi, det sker i form af EU's rammeværktøj kaldet Level(s).

SERVICE/INTERESSEVARETAGELSE – AFTALEFORHOLD

ABR 18 skal bruges uden fravigelser

Efter tre år blev ABR 18, ABR Forenklet, AB 18 og ABT 18 forhandlet på plads. Hensigten var, at det nye aftalesæt skulle benyttes af de offentlige bygherrer uden fravigelser, så transaktionsomkostningerne ville falde. Mange bygherrer har taget ABR 18 i brug, men FRI kan se, at nogle bygherrer fraviger de indgåede aftaler. I FRI har vi fokus på emnet og går i stort omfang i dialog med bygherrerne for at begrænse fravigelserne.

Nye ydelsesbeskrivelser: Byggeri, Anlæg og Bygherrerådgivning

Ydelsesbeskrivelsen for Byggeri og Landskab 2018 har gennemgået en gennemgribende revision i forhold til udgaven fra 2012. Særligt markante er de nye og øgede krav i ABR 18, der afspejler bygherrers fokus på økonomi og tidsstyring og de generelle ændringer i byggeprocessen. Ændringerne har en afsmittende effekt på bygherrerådgivernes ydelse, og derfor er revision af Ydelsesbeskrivelsen for Bygherrerådgivning igangsat, ligesom Ydelsesbeskrivelsen for Anlæg revideres.

FRI i dialog med internationale finansieringsinstitutter (IFIs)

Dialogen med IFIs havde høj prioritet i 2017, hvor FRI afholdt flere møder med World Bank, European Investment Bank og Asian Infrastructure Investment Bank med henblik på at få tilpasset bankernes programmer, udbud og kontraktbetingelser, så de matcher danske rådgiveres kompetencer og vilkår. FRI har det seneste år også haft tæt dialog med Eksportkreditfonden (EKF) om et nyt kontraktgarantiinstrument, der kan garantere betaling for rådgivning udført i usikre lande.

FRI i dialog med forsyningsselskaber

FRI har været i dialog med en række forsyningsselskaber om udbud og kontraktbetingelser, som har udviklet sig i en retning, der har medført høje transaktionsomkostninger og urimelige aftalevilkår for de rådgivende ingeniørvirksomheder. Forsyningsselskaberne har fokus

på overholdelse af udbudslovgivningen, men udnytter ikke muligheden for indkøb under tærskelværdierne og muligheden for at benytte kvalifikationssystemer, som kan reducere transaktionsomkostningerne meget. Til gengæld gennemføres meget dyre rammeudbud med efterfølgende miniudbud.

Flere og dyrere skader øger prisen på forsikringer

2018 var det første år, hvor rammeaftalen med Tryg var helt ophævet. FRI har fulgt udviklingen og sikret, at de nye krav i ABR 18 kan håndteres af forsikringsselskaberne uden de store omkostninger for vores medlemmer. Men der tegnes nu individuelle aftaler, og det må konstateres, at flere og dyrere skader gør, at præmierne stiger generelt.

Hjælp til udbud, når vilkårene bliver urimelige

FRI bistår, som en af mange services, vores medlemmer med at rette henvendelse til udbydere om udbudsvilkår. Det sker kun efter direkte opfordring fra et medlem, og FRI kontakter herefter udbyder, uden at oplyse navnet på afsenderen af spørgsmålet.

SERVICE – VÆRKTØJER OG KURSER

Klar til fremtiden? Inspiration til virksomhedens strategi

Vi kender ikke fremtiden, og ikke alle virksomheder skal samme vej. Men i forbindelse med rapporterne om fremtidens forsyning, byggeriet 2035 og fremtidens mobilitet har FRI udarbejdet tre værktøjer, som giver stof til eftertanke, når man som virksomhed skal løfte blikket og kigge på fremtidens muligheder og trusler.

Antal af FRI-kurser slår ny rekord

FRI har i 2018 tilbudt flere kurser end nogensinde med mere end 1.000 deltagende ingeniører og arkitekter. Vi har udviklet nye kurser, der skal medvirke til at styrke vores medlemmers håndtering af de nye skærpede krav til rådgiverne i det nye AB-regelsæt, Ydelsesbeskrivelsen for Byggeri og Landskab 2018 og BR 18. FRI har sat særligt fokus på udfordringerne inden for økonomi- og risikostyring og på rollen som projekteringsleder.

FRI-service om persondata/GDPR

GDPR-reglerne har været en stor udfordring for alle virksomheder. I FRI har vi tilbudt forskellige serviceydelser til medlemmerne, hvor vi blandt andet har udbudt kurser og workshops, udarbejdet tjeklister, skabeloner til databehandleraftaler og samtykkeerklæringer, ligesom vi har etableret en hotline, hvor advokatfirmaet Bird & Bird kan bistå FRI's medlemmer. Der er fortsat mange udfordringer, som FRI løbende orienterer om. En særlig udfordring for rådgiver- og ingeniørvirksomheder er håndtering af GDPR i forbindelse med udbud.

Foreningen af Rådgivende Ingeniører, FRI, er brancheorganisationen for rådgiver- og ingeniørvirksomheder. FRI arbejder for at forbedre medlemsvirksomhedernes forretningsvilkår og branchens rammebetingelser.

FRI I TAL

- FRI's medlemsvirksomheder beskæftiger ca. 13.000 personer i Danmark og ca. 15.000 i udenlandske datterselskaber
- FRI virksomhederne omsætter for mere end 27 mia. kr. fordelt på omsætning i Danmark, inkl. eksport, på godt 13,5 mia. kr. og omsætning i udenlandske datterselskaber, ligeledes på godt 13,5 mia. kr.
- FRI's medlemsvirksomheder arbejder primært inden for fagområderne: Byggeri, anlæg og infrastruktur, energi samt klima og miljø.
- De ansatte i FRI's medlemsvirksomheder består af 56 % ingeniører, 16 % med øvrige lange videregående uddannelser og 21 % med mellem-lange uddannelser.
- Branchen beskæftiger 10 % af alle erhvervsaktive ingeniører i Danmark.

FORENINGEN AF
RÅDGIVENDE INGENIØRER, FRI

Vesterbrogade 1E, 3. sal
1620 København V
T +45 35 25 37 37
E fri@frinet.dk
www.frinet.dk